

KEELE JA KIRJANDUSE AINEVALDKONNAKAVA ÜLDOSA

VALDKONNAPÄDEVUS

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

AINETUNDIDE JAOTUS

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel, kirjandus ja eesti keel teise keelena. Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassis, kirjandust 5.–9. klassis. Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide maht on kooliastmete kaupa järgmine:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Eesti keel	23	12	6/7
Kirjandus		4	6
Eesti keel teise keelena	23	16	12,5

LÕIMING

Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist.

Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalainete õpe toetab ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ning kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Sotsiaalained toetavad teadmisi ajaloo, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Kunstiainet õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustatsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist.

Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi, mida võiks teha koostöös kunstiõpetajaga. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine, mis eeldab aineõpetajate koostööd.

ÜLDPÄDEVUSTE SAAVUTAMINE

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Õpilaste kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisel on ainevaldkonnal väga oluline koht, kui arvestada kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste, esteetiliste ja emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Ainevaldkonna õppeained toetavad sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujunemist, avardavad õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest. Osalemine aruteludes, rühmatöodes ja projektides annab võime tegutseda vastutustundliku kodanikuna ja osaleda täiel määral ühiskonna- ja sotsiaalelus. Loetavate tekstide kaudu kujuneb arusaam globaalsetest arengutest ja jätkusuutlikkusest. Õpilastele antakse tundides võimalusi ennast teostada, valida, algatada ja võtta vastutus tulemuse eest, analüüsida oma ja kaaslaste tegevust, arendada kriitilist mõtlemist loetud tekstide ja esitatud väidete kaudu.

Enesemääratluspädevuse kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimise kaudu nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Rollimängude ja valitud teemakohaste tekstide analüüsi käigus kujuneb suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; kujuneb arusaam oma käitumisest erinevates olukordades; oskub järgida terveid eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandusõpetus arendavad kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist. Õpilasele antakse võimalus kujuneda ennastjuhtivaks õppijaks: organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet;

planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.

Suhtluspädevus kujuneb, kui ainevaldkonna tundides arendatakse praktiliste harjutuste kaudu suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, vestlustes ja aruteludes kasutatakse sobivat käitumisviisi ja harjutatakse oma küsimuste ning seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Tundides loetakse ning analüüsitakse teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutatakse eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustades õigekeelsust ning väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus kujuneb suutlikkuses kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades, jooniste, tabelite ja skeemide lugemise, analüüsimise ning koostamise kaudu. Valitud tekstide kaudu arendatakse suutlikkust võrrelda, rühmitada ning tekstides esitatud fakte põhjendada. Tundides koostatakse esitlusi, tehakse fotosid, filme, reklaame jm, kasutades sobivaid tehnoloogiaid.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine elulistes projektides ja rühmatöodes, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest. Õpilasi innustatakse looma ja esitama ideid ning neid ellu viima, ülesandeid jagama ja vastutust kandma, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades.

Digipädevust kujundatakse uueneva digitehnoloogia kasutamisel nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes, digivahendite abil infot leides ning hinnates selle ajakohasust ja usaldusväärsust; osaledes digitaalses sisuloomes; olles teadlik digikeskkonna ohtudest ning osates kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgides digikeskkondades samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

ÕPPEKAVA LÄBIVATE TEEMADE KÄSITLEMINE AINEVALDKONNAS

Teema **“Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“** eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloomine. Rühmatöodes ja projektides arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel kirjutada loovtöid ja arvamustekste oma

unistustest ning karjäärivalikutest, märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Teema "**Keskkond ja jätkusuutlik areng**" käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis. Võimalikud on õuesõppetunnid.

"**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**" kujuneb eesti keelt ja kirjandust ning teisi õppeaineid lõimivate ühistegevuste kaudu: uurimistööd, rühmatööd, projektid. Nende tegevuste kaudu arendatakse õpilases koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuste suhtes.

"**Kultuuriline identiteet**" on ainevaldkonna õppeainetele eriomane teema, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades. Õppeprotsessi osaks on teatri ühiskülastused, nähtud etenduste analüüs, arvamuste ja arvustuste kirjutamine. Kogetu kaudu arendatakse sallivust omakultuuri ja maailmakultuuri vastu.

Läbiva teema "**Teabekeskkond**" käsitlemine ainevaldkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppe-teemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

"**Tehnoloogia ja innovatsioon**" taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltideks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavateks inimesteks, kes tulevad toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Julgustatakse õpilast kasutama uuenevaid tehnoloogiaid esitluste, plakatite, filmide jm loomisel ning erinevaid suhtluskanaleid.

Teemat "**Tervis ja ohutus**" käsitletakse teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Teemat "**Väärtused ja kõlblus**" käsitletakse ilukirjanduslikke ja teabetekste lugedes, neid analüüsides ja nende üle arutledes, oma seisukohti avaldades ja põhjendades ning rollimängudes. Nii toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool

kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPEKORRALDUSE ERISUSED

Õppe korraldamisel arvestatakse õpilase individuaalsusega ja võimalusel koolivälise nõustamiskomisjoni soovitustega.

AINEVALDKONDLIKUD HINDAMISE ERISUSED

Hindamisel lähtutakse Paide Hillar Hanssoo Põhikooli hindamise korraldusest.

Õpetaja selgitab hindamise põhimõtted õppeaasta alguses.

ÕPPEKESKKONNA ERISUSED

Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;
- 2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- 4) eesti keel teise keelena õppetunnis rühmades, mille soovitatav suurus on kuni 15 õpilast;
- 5) väljaspool kooliruumi, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesisavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust ning koolil, kus normide, väärtuste, traditsioonide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.